

Verhaallijn Regioarrangement en Ruimtelijk Perspectief Achterhoek

De ruimte in Nederland is onder druk gekomen door de vele ontwikkelingen en opgaven die op het land zijn afgekomen. Voorts zijn de grenzen van de draagkracht van natuur en de bodem- en watersystemen bereikt.

Om de uitdagingen die daarmee in de fysieke leefomgeving gepaard gaan het hoofd te bieden, wordt er door verschillende departementen gewerkt aan nieuw beleid. Het gaat hier om zowel de ruimtelijke inpassing van de opgaven als de realisatie daarvan. Deze grootschalige aanpak vindt plaats onder de beginselen die de NOVI (nationale omgevingsvisie) zijn benoemd.

Het meer thematische beleid krijgt vorm via verschillende nationale programma's zoals bijvoorbeeld het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG), het programma Woningbouw en het programma Werklocaties. Voor de ruimtelijke keuzes, waarbij alle ambities in samenhang bij elkaar moeten worden gebracht, is er een programma NOVEX. De aanleiding voor dit NOVEX-programma is de keuze van het Rijk om weer regie op de ruimtelijke ordening te gaan voeren. Daarnaast is een bijzondere rol weggelegd voor enkele programma's die invulling moeten geven aan het ruimtelijke inrichtingsprincipe "water en bodem sturend". Al deze programma's, ruim twintig in totaal, geven gezamenlijk richting aan wenselijke ontwikkelingen. Realisatie daarvan vindt uiteindelijk via interbestuurlijke regionale gebiedsprocessen plaats. De provincies krijgen voor de organisatie van deze processen een regisserende rol.

Het geheel van structurerende keuzes in bovengenoemde nationale programma's moet gelijk oplopend en samen met de genoemde gebiedsgerichte aanpakken een (eerste) aanscherping van de NOVI gaan geven. De uiteindelijke ambitie van het Rijk is om in 2024 met een nieuwe nationale Nota Ruimte te komen.

Voor de ruimtelijke inrichting van Nederland wil het Rijk in de gedachte aanpak gaan werken langs drie perspectieven:

- Perspectief voor landbouw en natuur (gaat ook over stikstof, water, bodem en klimaat)
- Ordenende netwerken voor energie en (circulaire) economie (gaat ook over energietransitie en infrastructuur duurzame industrie)
- Leefbare steden en regio's (gaat o.a. over verstedelijking, woningbouw, MIRT, werklocaties, groene leefomgeving)

Er zijn in dit verband twee producten per provincie voorzien: een "ruimtelijk voorstel" en een "ruimtelijk arrangement". Dit voorstel moet aangeven wat er in grote lijnen ruimtelijk mogelijk c.q. realiseerbaar is en de dilemma's en keuzevraagstukken die in beeld zijn. Het ruimtelijk arrangement gaat bestaan uit kaartbeelden en bestuurlijke uitvoeringsafspraken over wat nodig is voor de ruimtelijke inpassing en uitvoering van de verschillende opgaven. Het ruimtelijk voorstel moet in oktober 2023 gereed zijn. Op weg daarnaar toe hanteert het Rijk drie ijkmomenten in het proces met de provincies.

Voor de provincie Gelderland blijft de ‘Gelderse aanpak’ leidend. Dit betekent dat de provincie de regie houdt op de ruimtelijke doorvertaling van alle opgaven in Gelderland. Dat is de inzet van de provincie richting het Rijk, ook in het programma Vitaal landelijk gebied Gelderland waarvoor de provincie in december 2022 ontwerp-kaders heeft geformuleerd. Deze liggen nu voor consultatie bij de partners. De verwerking van het geheel aan opgaven moet uiteindelijk in een integraal zogenaamd Regioarrangement resulteren. De precieze uiteindelijke vormgeving van de Gelderse Regioarrangementen is nog in ontwikkeling en wordt verder uitgewerkt. Ook wordt nog gewerkt aan de invulling van het proces wat tot de totstandkoming van dit arrangement moet leiden. De zeven Regioarrangementen die in Gelderland opgesteld worden vormen de basis van het ‘ruimtelijk voorstel’ zoals het Rijk dat bedoelt. Op basis van de Regioarrangementen worden er gebiedsprogramma’s opgesteld voor de uitvoering. Dit als onderdeel van een langjarige, interbestuurlijke samenwerking.

Voor de uitwerking en bespreking van de opgaven in het landelijk gebied van de Achterhoek is eind 2022 een bestuurlijk overleg VLGG Achterhoek en Liemers van start gegaan. Daarnaast wordt gedacht aan een interbestuurlijke structuur voor de opbouw van het integrale Regioarrangement. Bij de start van deze opbouw worden bestaande ambities en doelen van gemeenten, waterschap, regio en provincie als begin-input meegenomen. De provincie zal in haar inbreng ook de Rijkskaders meenemen. Deze Rijkskaders zijn in een zogenaamd Startpakket fysieke leefomgeving vastgelegd (december 2022). In dat pakket is tevens de regisserende opdracht aan de provincie geformuleerd.

In de regio Achterhoek zijn in mei 2021 afspraken gemaakt met het Rijk, provincie en waterschap als eerste uitwerking van de Novi in de Omgevingsagenda-Oost. De belangrijkste afspraak daarin was om opgaven te verbinden en integraal te bekijken, zowel van het landelijk gebied, de stad-land relatie als de meer stedelijk-economische functies. Daartoe zijn begin 2022 ruimtelijke ontwerpstudio's binnen het meer stedelijk-economisch domein georganiseerd en is besloten tot deelname aan de Eo Wijersprijsvraag. Voor het landelijke gebied is eveneens in 2022 een traject om tot een regiekamer landelijk gebied te komen geïnitieerd. Zo is een start gemaakt met initiatieven om de ruimtelijke kwaliteit van het gebied te versterken. Hoofddoel van dit geheel is het opstellen van een regionaal ruimtelijk perspectief dat houvast biedt en verbindend is, waarbij leefbaarheid en ruimtelijke kwaliteit centraal staat.

Met het hierboven genoemde Rijkstraject en het aanhaken daarop van de provincie zijn de regionale ruimtelijke voornemens in een ander daglicht komen te staan. Daarom heeft de Achterhoek Board in december 2022 besloten om de bestaande sporen tot een integraal geheel bij elkaar te brengen, te versnellen en te gebruiken om input voor het provinciale Regioarrangement-proces te leveren. Dit vanuit de gedachte dat beide trajecten hier wederzijds een meerwaarde van ondervinden. Het oorspronkelijke doel om te komen tot een regionaal ruimtelijk perspectief blijft daarbij overeind.

Voor het gebundelde regioproces is een stuurgroep Ruimtelijk Perspectief Achterhoek geformeerd waaraan alle gemeenten en het waterschap deelnemen. Deze zal nauwe banden onderhouden met provincie (o.a. voor een goede afstemming met het provinciale proces). In de opbouw van het regionale perspectief en het bedienen van het provinciale Regioarrangement-proces zal de bestaande 8rhk-samenwerking worden benut. Daarmee is ook een verbinding met de andere O-geledingen gegarandeerd.